

Vajda Gábor
Elszánt tényfeltárások
Kisebbségi létjelenségek. Szerkesztette: Gabrity Molnár Irén
és Mirnics Zsuzsa. MTT Könyvtár 7., Szabadka, 2003.

A tanulmánygyűjteményben három szerző (a budapesti Szarka László és Tarnóczy Mariann, valamint a magyarkanizsai Papp György) a hungarológia kül- és belföldi összefogásának eredményeként létre jött kutatásokról értekeznek. Ennek megfelelően a könyvben szereplő kutatókban a mai európai integrációs szellemnek megfelelő gondolkodás működik. A nyitottság hangsúlyozott vállalása dacára is a magyarság kutatása a téma, mert csak a létében megismert, a fejlődésében, értékteremtésében támogatott integrálható a szó európai értelmében, tehát a más nemzetekkel, kisebbségekkel való párhuzamba állítás csak alkalmi módszertani segédeszköz.

Mirnics Károly terjedelmes tanulmánya történelmi hosszmetsetben vizsgálja a pusztulásnak azt a folyamatát, amely a trianoni határmódosítás után az anyaországtól elszakított magyarságot folyamatosan terheli. A tudóst főleg az utóbbi évtizedekben fokozódó szórványosodás törvényszerűségei s az ezeket meghatározó hatalmi manipulációk érdeklik.

Ennek a jelenség-együttesnek egy kisebb területét vizsgálja Hajnal Virág kultúrantropológiai szempontból, amikor a szerémségi Dobrádó magyarjainak megnyilatkozásaiból von le következtetéseket. Hasonló módszert követ Bagi Ferenc is, az Újvidékhez közeli, valamikori Camancz múltját és jelenét tekintve át. Szintén menthetetlennek látszanak azoknak Nagybecskerek környéki falvaknak a magyarjai, akik helyzetéről Tóth Glemba Klára készített fölmérést, kidomborítva az iskoláztatás szerbesítő körülményeit. Ugyanez a mondanivalója az óvodák kapcsán a szintén a Bánságban kutakodó Szőke Annának is. Mikes Melániának a legkisebbségekkel kapcsolatos tudományos célja ugyancsak jól hangzik, hiszen az anyanyelv és a környezetnyelv ismeretének fejlesztése, valamint az interkulturalizmus megteremtése valóban létszükségletből fakadó s egyszermind eurokompatibilis is. A vizsgálódás eredményei azonban csak úgy lehetnének teljesebbek, ha a kétnyelvűség vállalásának következményeit és eredményeit mind a kisebbségekre, mind pedig a többségekre vonatkozóan is föltárná.

Fontos vizsgálatot végzett Andrić Edit a szerb nyelvnek a magyar általános iskolások nyelvére gyakorolt hatásával kapcsolatban. A nagy többség számára meglepetést jelenthet a kimutatása, amely szerint a szabadkai diákok nyelvének magyartalansága (bizonytalansága) általában kifejezettebb, mint a kishegyesieké, temerinieké, péterréveieké és az újvidékieké (!). A szabadkaiak „leszerepelésének” azonban ő sem tudja az okát. A magyarázat az ún. szabadkai gyakorlatban van, amelynek a rossz eredményét már a hetvenes években kimutatták, ám ez a demagógia mind a mai napig szedi az áldozatait.

Rajslí Ilona középiskolások és egyetemisták között végzett nyelvi attitűdvizsgálatai is hasonlóképpen lényegbe vágóak.

Viszont a demográfia és a nyelv egymással összefüggő kérdésköre az értelmiség problémáját is fölveti. Erről három, módszerben, hozzáállásban teljesen eltérő tanulmány tanúskodik. Az egyetemi tanár Losoncz Alpáré a tudomány elvont kifejezésrendszerével értekeznek. A Vajda Gáboré viszont – ugyancsak a vajdasági értelmiség magatartásának fölvázolásában – az esszé kötetlenségével minél konkrétabb és szókimondóbb igyekszik lenni. Ugyanakkor G. Molnár Irénnek az értelmiségi utánpótlás körülményeiről megjelentetett, kutatásokon alapuló dolgozata forrás értékű.